

บทคัดย่อ

การศึกษาความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออก
ในหมู่บ้าน จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติใน
การป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกในหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกัน ในด้านประชากรผู้
รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ชนบทธรรมนิยมประเพณี สังคม
และบทบาทขององค์กร และเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นที่อาจมีผลต่อความรู้ ความคิดเห็น และการ
ปฏิบัติในเรื่องการป้องกันและควบคุมโรคนี้ ศึกษาในหมู่บ้าน 3 แห่ง ในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น คือ บ้านเหล่าในชุม ด.ดอนหัน และบ้านโนนม่วง หมู่ที่ 3 และบ้านหนอง
ไผ่ ด.ศิลา โดยกำหนดหมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง เป็นหมู่บ้านที่กำลังมีการรณรงค์ โดยมีการ
รณรงค์และไม่เคยมีการรณรงค์ป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกตามลำดับ ตามประวัติของหมู่
บ้านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เก็บข้อมูลโดยวิธีแบบสัมภาษณ์กับหัวหน้าครอบครัว ภรรยา หรือผู้
ดูแลเด็กที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด จำนวน 111 91 และ 114 ครั้ง เรือนใน 3 หมู่
บ้านตามลำดับ และเก็บข้อมูล ซึ่งคุณภาพจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกจาก
ครัวเรือน ผู้นำหมู่บ้านและองค์กรอื่น ๆ ในชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งประจำอยู่
สถานีอนามัยตำบลที่รับผิดชอบดูแลหมู่บ้านด้วย ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ใน 3
หมู่บ้านมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับไข้เลือดออกในเรื่องวัยของผู้ป่วย อาการ การดูแล การ
ติดต่อของโรคและยุงที่เป็นพาหะ ตลอดจนการป้องกัน ใน 3 หมู่บ้านมีความเห็นต่อการ
ใช้ทรายอะเบท ความรุนแรงของโรค และบุคคลที่ควรรับผิดชอบควบคุมยุงลายในครัวเรือน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) พฤติกรรมหรือการปฏิบัติในการ
ป้องกัน และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงอยู่ในระดับดีพอสมควร พบว่าการปิดฝาร่องน้ำดื่ม
เป็นส่วนมาก แต่ไม่ค่อยปิดฝาร่องน้ำใช้ บ้านเหล่าในชุมมีครัวเรือนที่ใช้ผ้าตาข่ายพลาสติก
คลุมปากร่องแดงก่อนปิดฝามาก เพราะเจ้าหน้าที่ชี้ชวน แต่พบว่าครัวเรือนในบ้านโนนม่วง
มีการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงมากกว่าหมู่บ้านอื่น ครัวเรือนของ 3 หมู่บ้านมีพฤติกรรมที่ไม่
ควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงคล้าย ๆ กัน คือ ปล่อยให้วัชรอบ ๆ บ้านและนำไปทิ้งนอกหมู่บ้าน
ครัวเรือนส่วนใหญ่ป้องกันไม่ให้บุตรหลานถูกยุงกัดในเวลากลางวันโดยใช้ผ้ามุ้งคลุมเปลนอน

สำหรับเด็กเล็ก ประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนเคยจูงใจค้นหาลูกน้ำยุงลาย ส่วนครัวเรือน
ที่ไม่เคยเพราะไม่ทราบว่าต้องทำ การกระจายของทรายอะเบทในบ้านเหล่านั้นข่มดีกว่าใน
อีก 2 หมู่บ้านที่เหลือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติในการควบคุม
ยุงเลือดออกาน 3 หมู่บ้านคือ สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
รวมทั้งกลไกของรัฐ และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการทำให้เกิดกลไกการมีส่วน
ร่วมขององค์กรและชุมชน

Abstract

The study of knowledge, attitude and practice (KAP) of Dengue hemorrhagic fever (DHF) prevention and control in villages, Khon Kaen province, consisted of two objectives. Firstly, there was to identify the KAP of DHF prevention and control of people in differently experienced villages on DHF control campaign. Secondly, there was to study factors affecting on KAP of DHF control, such as environment, socio-cultural aspect towards DHF control as well as role and performance of village organizations and local health personnel. This study was conducted in 3 villages of Maung district, Khon Kaen province. These were Ban Lao Nokchum, Ban Nong Pai and Ban Non Mong and they were characterized by their previous activities due to DHF prevention and control campaign. So Ban Lao Nokchum, Ban Nong Pai and Ban Non Mong were campaigning, previously campaigned and non campaign respectively. Data were collected by 2 methods. Firstly, households of 111, 91 and 114 of 3 villages respectively were interviewed to meet the objective 1. Secondly, some households, village organization, village head man and local health personnels were interviewed indeptly to meet the objective 2. The results showed that the majority of the households in 3 villages seemed to have knowledge about DHF correctly. The villages had the attitudes towards abate sand, disease severity and proper person handling the Aedes larvae control in one's household were significantly different (p-value < 0.05). The

prevention of DHF and the control of mosquito's breeding places appeared to be moderately practiced in these 3 villages. It was found that most of the households covered their drinking water jars but did not covered using water jars. Almost of them in Ban Lao Nokchum used a plastic net covered drinking water jars before covering them. It was because of encouragement of local health personnel. However, it was found that there were a number of households in Ban Non Mang eliminated the breeding place more than the others. Those of non control households in 3 villages behaved similarly. In a case of disease prevention most of them used mosquito net in day time. Because of no knowledge a lot of them have never found out the Aedes larvae intensely. The distribution of abate sand in Ban Lao Nokchum was better than the others. Presumably, the environment; particular geographic environment, socio-cultural factors and mechanism of government sector seemed to affect on KAP of DHF prevention and control.